

Kowalski, Witold Cezariusz

"Moment mal, Herr Galilei! Eine Reise durch die Geschichte der Wissenschaften", Jürgen Teichman, Stuttgart 1992 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 42/3-4, 181-182

1997

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

się z jednej strony z trendami zmian zachodzących w naturze, z drugiej zaś ze wzrostem liczebności populacji ludzkich i ich stale zwiększających się potrzeb.

Witold Cezariusz Kowalski
(Warszawa)

Jürgen T e i c h m a n : *Moment mal, Herr Galilei! Eine Reise durch die Geschichte der Wissenschaften*. Stuttgart 1992 GNT-Verlag, 264 s., fig., fot.

Z prezentowaną książką Jürgena Teichmanna pod dość przewrotnym tytułem: *Chwileczkę Panie Galileuszu! Podróż przez historię nauki* warto się z kilku powodów zapoznać. Czytelnik na poziomie szkoły podstawowej może z rosnącym w trakcie czytania zaciekawieniem nauczyć się, jak należy obserwować, mierzyć i kojarzyć dostrzegane zjawiska fizyczne. Uczony i naukowiec na najwyższym poziomie współczesnej nauki może uświadomić sobie, jak należy przedstawiać swoje i innych osiągnięcia naukowe na wykładzie i w publikacji. Nie chodzi bowiem tylko o sam fakt wygłoszenia wykładu, czy opublikowania wyników swoich badań, lecz o przekazanie istotnej dla dalszego rozwoju nauki treści swoim słuchaczom i czytelnikom. Niezrozumienie wykładowcy lub autora publikacji nie musi i nie świadczy o jego geniuszu. Mimo niewątpliwego związku między prędkością i jakością propagacji, popularyzacji i wdrażania osiągnięć współczesnej nauki do praktyki życia społecznego związek ten z reguły nie odzwierciedla się w racjonalnym łączeniu nauki z dydaktyką. Brak takich racjonalnych związków wyraża się w traktowaniu dydaktyków nauki *minorum gentium*.

Również jako *minorum gentium* traktowani są z reguły badacze zajmujący się historią nauki. Jest to szczególnie zastanawiające w odniesieniu do badających powstawanie i rozwój priorytetowego twórczego myślenia naukowego. Poruszając problemy racjonalnego myślenia naukowego i właściwej jego popularyzacji, prezentowana książka przekreśla jednocześnie dotychczas przypisywany niemieckim badaczom złośliwie stereotyp: *Warum so einfach, wenn man etwas komplizieren kann* – Dlaczego tak prosto, kiedy można nieco skomplikować.

Na treść prezentowanej książki składa się 8 rozdziałów, poruszających problemy różnego rodzaju badań fizycznych: 1. *Eksperyment i główkowanie* (co spada szybciej: ołów, drzewo, marmur, pierze – wszystko spada jednakowo szybko, ale wszystko nabiera przyśpieszenia jak samochód wyścigowy); 2. *Niebo staje się olbrzymie* (luneta odkrywa góry księżycowe, księżyc Jowisza, Drogę Mleczną, jako morze gwiazd i wiele innych); 3. *Piorun i elektryczność* (piorunochrony, kondensatory, porażenia elektryczne); 4. *Udko żabie, podawane z cynkiem i miedzią* (odkrycie pierwszych baterii chemicznych); 5. *Czarne linie na Słońcu* (możliwość eksperymentowania z gwiazdami); 6. *Chodzące szkielety* (promienie X Wilhelma Konrada Röntgena); 7. *Kryształowe bajki z 1001 nocy* (defekt jest

ważniejszy niż doskonałość); 8. *Rozpad jądra atomowego* (energia bilionowej części milimetra). Każdy rozdział napisany jest w jednakowym swobodnym stylu w powszechnie stosowanym, ogólnie zrozumiałym języku. Na zakończenie każdego rozdziału dołączono *maty leksykon*, w którym przystępnie, na poziomie nie wyższym niż w szkole średniej, zdefiniowano używane w danym rozdziale pojęcia i terminy.

Na końcu książki zestawiono w porządku chronologicznym najważniejsze osiągnięcia i zdarzenia w życiu nauki i społeczeństw, poczynając od 1590 r. (od pierwszego opisu spadających ciał) do 1990 r. (do umieszczenia na orbicie okołoziemskiej największego rentgenowskiego teleskopu – Rosat), a nawet ze znakiem zapytania do 1999 r. (tj. do przewidywanego międzynarodowego układu o nieprowadzeniu wojen).

W zakończeniu tej prezentacji warto zauważyć, że Jürgen Teichmann otrzymał nagrodę Niemieckiego Muzeum za swoją pracę, jako wyróżniającą się publikację poświęconą historii techniki i przyrodznawstwa w 1990 r. Prezentowaną książkę warto więc przeczytać i przeanalizować jako swego rodzaju wskazówkę dobrej popularyzacji historii odkryć naukowych, racjonalnego myślenia i wnioskowania naukowego.

Witold Cezariusz Kowalski
(Warszawa)

Jean-Paul Guillaumet avec collaboration de Danièle Bertin et Eric Meilot: *Bibracte, bibliographie et plans anciens*. W: *Documents d'archeologie française*, nr 57, Paris 1996, 167 s., dwa portrety, liczne plany.

Bibracte, dawna stolica celtyckich Eduów, jest lokalizowana dość powszechnie na Mont-Beuvray, około 27 km od Autun. Stanowisko zwracało uwagę już od XVII wieku, a w drugiej połowie XIX i na początku XX w. było intensywnie badane. Nowy cykl badań rozpoczął się w 1984 r. i trwa. W 1985 r. François Mitterrand ogłosił Mont-Beuvray stanowiskiem narodowym, a od 1989 r. stanowi ono Grand Projet Culturel d'Etat en Province. W ślad za tym zostaje powołane Centre archéologique européen i wykopaliska nabierają charakteru międzynarodowego. Z zaplecza tego Centrum korzysta autor publikacji i jego współpracownicy.

Aby docenić wagę przedsięwzięcia, trzeba uświadomić sobie, że Bibracte, mające za sobą ponad 130 lat badań, obrosło różnorodną dokumentacją i publikacjami, nad którymi już trudno było zapanować. Uporządkowanie tego obiecywało dwie korzyści. Pierwszą z nich była bieżąca i aktualna korzyść dla współczesnych badaczy Bibracte i spraw celtyckich, zwłaszcza możliwość sięgania do oryginalnych planów XIX-wiecznych, często zaskakująco dobrych i przejrzystych. Drugą